

”לבנות קונכיות השתיקה”

הדר מרחב-נאמן: **כחול, סגול עמוק**, עולם חדש 2017, 244 עמ'

שבאם. זוהי משפחה מוצלחת לפי המושגים המקובלים, אבל דברים סמויים גורמים לנערה לברוח בדרך איומה.

הספר מוקדש ל”אבות/ולאלו שלא זכו להיות”. כמוטו לרומן מופיע שיר נפלא של דן פגיס בשם 'לבנות קונכיות השתיקה', שתכניו מתקשרים לנושא הים, ליסודות הקודרים שברומן ולמוטיב השתיקה הפרוש על הסיפור כולו כאפיון מהותי של האב ובתו וכביטוי לעלילה הנפשית. תמר ממירה את

הדיבור בכתיבה, יותר ויותר שותקת, ויותר ויותר כואבת. מבטו הרגיש של האב המופנם קולט נערה ”נערה תמירה ומכונסת בעצמה, שערה פרוע, מבטה לא מכאן” (עמ' 11).

אובדנה של תמר מתקשר לאובדנים אחרים שנגרמו על ידי אבי: בעטיו נאלצה רחל לעבור הפלות תכופות בניגוד לרצונה. ביצירה מופיעה אשה משוגעת ודמונית, שכנראה היתה עדה לקפיצתה של תמר בפגישה השנייה של אבי עמה היא צועקת שהילדים שהיו בכטנה מתו. כאן נטווה חוט סמוי של אשמה, שמשמעותה שאבי האנוכי השקוע ברצונותיו פגע בילדים שלא נולדו.

התרשמתי מעיצוב דמותה של רחל, כאשה בינונית ולא רגישה, אך גם כמי שסובלת לצדו של בעל שתקן, המגיב על אובדן בתו בכריחות תכופות מביתו ובחוסר יכולת לתפקד בעבודתו, המתבררת עד מהרה כמיותרת. כל עוד היה מסור לקריירה ונהנה מהילה של חוקר בכיר שעתידו לפניו, נסבלה אישיותו המופנמת, אך כאשר האפיונים הסימבוליים של הצלחה הולכים ונעלמים, נחשפים הנישואים כמעורמיהם.

הטראומה שבאובדן בת חושפת בעיות שנכחו בחשאי. היא כמו מצת שמבעיר להבה נסתרת של בעיות אישיות. העבודה והמחקר של אבי עוברים טלטלה גדולה, והוא נאלץ לעמוד מול עצמו, לבחון את עצמו ובעיקר להיות טרף לרגשותיו העמוקים. יכולת התפקוד ניטלת ממנו, והנפש המטוטלת משתלטת על מה שהיה נחשב חיים רציוניים, מוצלחים ומתוכננים.

בסיפור המקביל תמר נבנית מחדש, כאילו נולדה זה עתה. אורח חייה שונה ממה שצפנו לה חייה הקודמים. בהווה בולט הממד הפיזי והמעשי, ונראה שתמר נכנסה למסלול מספק וטבעי יותר, שבו היא גם מוצאת אהבה. זהו אורח חיים של עמל פשוט, למטרות קרובות. לכך מתקשרת דמותו של הנרי כאדם בראשית, ללא מסכות וללא מעטפות התרבות, הנורמות והגיגונים. אבל הנרי הוא גם דמות אמביוולנטית. לא באמת איש פשוט, עם רקע נרמז סמוי של משפחה

מלומדת. בכך הוא מקביל לתמר. כמוה מצא בים את תיקונו, שאף הוא אינו תיקון שלם. דמותו שונה מאביה של תמר, שעטוף בגינוני המעמד האקדמי, ובתהליכי הגילוי העצמי הוא משיל מעליו עוד ועוד עטיפות. בהמשך עוקרת תמר למקום אחר, ומתפתחת במגע עם אנשים נוספים.

העריכה הספרותית של אסף שור מעולה, אך ניכר חסרונה של עריכת לשון, שוודאי היתה מנכשת מפלצת לשונית כמו ”הוקרתי תודה”, ומקפידה על

כתיב מלא עקבי. הסתייגתי גם מהקשר השקוף מדי בין מקצוע הקרדיולוגיה לבין העולם הרגשי.

זהו ספר על אודות מסע רחוק גיאוגרפית ועמוק נפשית. הספר מותיר את הקורא עם הרבה חומר למחשבה על כדירות, ניכור, זרות, יחסים במשפחה, הורות, זוגיות, יחסים במקום העבודה, במקום המגורים ועוד ועוד. אין בספר זרימה עלילתית סוערת, אלא יש כפוף חרישי, לוחך, נוגע לא נוגע.

הדר מרחב-נאמן כתבה ספר מובנה ומשוכלל מבחינה אמנותית, עתיר אנלוגיות משמעותיות. השפה בהירה וזורמת ויש בה קצביות פיוטית. ספר ראוי לכל שבח.

רבקה שאול בן-צבי

תודה ליהודית וינוגרד על תרומתה למאמר.

”אך בכל זאת יש מועקה בלבי”

רונית לוי וייס: **במלחמה אין לילדים מה לעשות**, אירורים: הדר ראובן, ספרי 'עתון 77', 2017, 145 עמ'

רבים יומני הנערות שנכתבו בהשראת יומנה של אנה פרנק, אבל יומנה של רונית לוי וייס בת השנים-עשרה, שנכתב במלחמת ששת הימים, מיוחד מן היומנים הילדותיים בגלל תנועה שהיא יוצרת מן הפנים אל החוץ ובחזרה, מה שהופך את היומן למסמך אנושי מרתק לקריאה.

חמישים שנים לאחר שנכתב יומן המלחמה, החליטה לוי וייס להוציאו לאור בשיתוף פעולה עם המאיידי הדר ראובן, ליצירת פורמט נעים ומזמין לקריאה ולעיון. הספר מחולק לשבעה שערים ובנוי בעיקר מפרגמנטים. הוא מלווה באירורים אקספרסיביים של משיכות מכחול מצד אחד, ומצד שני יש באירורים כניסה ודיוק